

Grängsjö Bladet

Grängsjö Byalags Informationsblad

Redaktion: *Sven Erik Nordin*

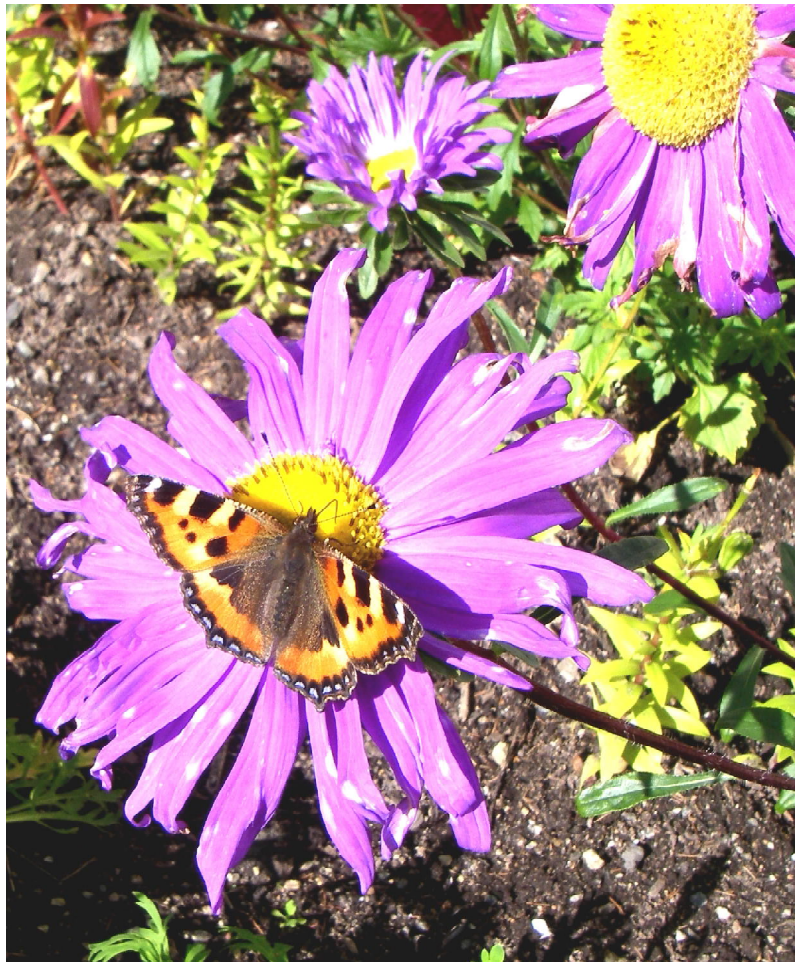
Ola Wahlman

Ingrid Berglund

Årgång 9 September 2018

Nr 97

www.grangsjo.se

Omslagsbilden

För ganska exakt tio år sedan, måndagen den 1 september 2008, togs bilden på blommorna och nässeljärilen i trädgården hemma i Grängsjö. Klockan var exakt 10.14 på förmiddagen (kan digitalkameran berätta), och att döma av ljus och skuggor på bilden var det en klar och solig dag.

Nässeljärilen är, som namnet antyder, beroende av brännässlor. I praktiken kan man finna nässeljärilar överallt där brännässlor finns, ofta intill människans byggnader. Nässeljärilen är utbredd i Götalands och Svealands kulturbygder och vidare norrut utmed Norrlandskusten. Kväverika områden i gårdsmiljön är ofta rika på brännässlor och där kan man studera larvernas utveckling på bladen.

Flest nässeljärilar ser man i början av april och i början av juli då de besöker nektarrika blommor i trädgårdar, betesmarker och vid vägkanter. När de har ätit upp sig tillräckligt inför vintern letar de upp lämpliga övervintringsmiljöer som ladugårdar, jordkällare, uthus och vindar.

Liksom påfågelögat och citronfjärilen, övervintrar nässeljärilen som fullvuxen fjäril. De flesta andra fjärilar övervintrar som ägg, larv eller puppa. De första nässeljärilarna ser man normalt i mars i samband med den första vårvärmen.

Efter övervintringen suger nässeljärilen nektar på de tidigaste vårblommorna, som tussilago, scilla, pärlhyacint, tibast och olika salixarter. De vuxna fjärilarna som övervintrat parar sig, och honorna lägger ägg på småplantor av brännässlor. Varje hona lägger upp till 300 ägg. Efter ungefär en vecka kläcks larverna ur äggen. De lever i grupper och inom ett par veckor förpuppas de. Ur pupporna kläcks fullbildade nässeljärilar efter en till två veckor beroende på temperatur. De nykläckta fjärilarna äter upp sig på nektar och letar upp lämpliga övervintringsplatser. Fjärilarna är könsmogna först efter övervintringen. Efter att de fortplantat sig dör de vuxna fjärilarna - som många andra insekter.

Nässeljärilarna man ser på våren är ofta slitna och bleka eftersom de redan har flugit och slitit på vingarna en sommar. Någon gång kan man se både tidigt kläckta och sent framkomna övervintrade fjärilar söka föda tillsammans. Skillnaden i prakt mellan dem är då uppenbar.

Fjärilen på omslagsbilden ser ju tämligen fräsch ut, så den är kanske kläckt under sommaren. På latin heter nässeljäril "Aglia urtica"./SE

Dödsfall: Ursprunglige Grängsjöbon och flerårige byalagsmedlemmen Thure Eriksson (Böl-Thure) lämnade det jordiska den 20 augusti. Han var född 1934 och var en känd profil i Gnarp. Begravningen sker i Gnarps kyrka fredag den 7 september kl. 13.00.

Veteranbils-kortege

Som berättades i förra numret planerades en ev. ”veteranbilskortege” i samband med årets lyskväll, lördagen den 25 augusti. Planerna kunde också fullföljas, och åtta ekipage startade från bron i Gränsfors och färdades österut mot havet.

Man besökte Sörfjärden, passerade Härte och kom sedan till Mellanfjärden, där Bladets redaktör med hustru ”råkade” befinna sig – vilket kan ha ett visst samband med att deras segelbåt ligger just där.

När kortegen passerade Mellanfjärden och därifrån fortsatte mot Jättendal, hade skymningen redan inträtt. I samband med ett uppehåll vid Jättendals kyrka kunde Grängsjö-Bladets fotograf också ta några bilder, men då var redan ljusförhållandena sådana att bildernas kvalitet inte blev särskilt bra.

Bilden på Urbans Mercedes togs i Mellanfjärden, och då räckte blixten till som ljuskälla, men i stället blir det besvärande reflexer i bilens rutor, som gör att man knappt känner igen Rolf och Inga-Greta i baksätet. Karavanen gick sedan mot Gårdsjön, där viss förtäring intogs. Då hade också ett nionde ekipage anslutit.

Ett originellt ”lyskvällsevenemang”, som kanske blir tradition.../SE

Den lille grå gubben

Efter en rekordvarm sommar, med skogsbränder och annat elände, var det plötsligt höst. Termometern visade på morgonen bara två plusgrader. Dagen blänkte på varje strå i gräsmattan, när jag gick för att hämta tidningen i brevlådan, och nere vid sjön låg dimman som ett bolmande moln över vattnet. Riktigt vackert, när solen lyste på allt det vita, men också vemodigt vid tanken att nu sommaren definitivt börjar gå mot sitt slut.

Jag börjar tänka på, att det nu är väldigt länge sedan jag såg eller träffade den lille grå gubben, och jag undrar hur han kan ha det nu - om han också farit illa i värmen under sommarens varmaste dagar. Jag har ju också alltid sett honom i tjocka vadmalskläder och med en rejäl luva på huvudet – en klädsel som inte direkt verkar anpassad för trettiogradig värme och gassande sol.

Knappt har jag tänkt tanken, när jag plötsligt hör en bekant, knarrig gammelmansröst alldeles intill mig. Och när jag vänder mig om, så står han där som vanligt med ett litet spefullt leende bakom skägget, under de glittrande ögonen. Precis som så ofta tidigare. Han tycks på något sätt kunna läsa mina tankar - och dyka upp, när jag tänker på honom... Nästan litet kusligt!

Men all känsla av kuslighet försvinner annars, när man ser gubben. Han utstrålar bara värme och vänlighet, och det skulle vara alldeles befängt att vara rädd för honom. Däremot är han ju fortfarande ett mysterium. Inte större än barn i lågstadiet, men ändå får man känslan att han är väldigt gammal. Han har ju också gjort vissa antydningar om att han tidigare bott på andra håll i världen, innan han kom till våra trakter. Och det har ju visat sig, att han har vissa kunskaper om mat och mediciner som inte alla har.

- Jasså, du har täje ner björka, konstaterar han...

Gubben nickar österut mot stubben av den stora björken vid uppfarten till vårt hus. Trädet var torrt och visset, med endast en grönskande gren, och när jag med hjälp av grannen Anders tog ner den för någon vecka sedan, visade det sig också, att dess huvudstam var riktigt illa däran. Vid en storm hade den faktiskt kunna falla ut över vägen och förorsaka en olycka.

- Ja, hä var nog dags, Ho var branog tår... Gubben nickar bekräftande, som om han verkligen gillar min åtgärd.

Sedan tittar han forskande på mig, som om han tänkte säga något viktigt. Vecken i pannan, under hans grå luva djupnade, och hans leende byts ut mot en bekymrad min. Det är så ovanligt att jag blir riktigt orolig... Han tittar ner i

Den torra björken

och ett par timmar senare

backen ett ögonblick, men sedan kommer det...

- Hä är bra eländet nu mä vala (världen). Både fôlk å få far illa. Å ingen tycks bry säg om rektet va hä beror på. Dôm prater bare om pengar...

- Jo, men pengar behöver man ju till allt - mat och kläder och hyra och allt, försöker jag invända...

Gubben tittar upp på mig och skakar sakta på sitt grå huvud...

- Jo, hä ä nog sant... Men många far illa å mår dålet fast dôm har gräslet mä pengar. Åsså tror dôm att dôm ska må bättre, om dôm bare kan skaffe säg mer pengar. Tôcken galenskap! Vi har aldrig haft sô mycke pengar sôm nu nån gång - å har aldrig mått sämmer!

- Nja, men nu tar du väl i ändå. Vi har ju fått det bättre på många sätt. Alla bor skapligt, har mat för dagen och kan få mediciner för sina sjukdomar, protesterar jag.

- Mediciner... Prata inte mä mäg om mediciner! Däligen mat - åsså mediciner när man blir sjuk! Åre lekt nan hä? Voren't hä bättre om man åt rektigen mat å slapp mediciner?

Nu verkar gubben riktigt arg, som jag aldrig upplevt honom tidigare, och jag vet inte om jag vågar fortsätta diskussionen..

- Först stöpper dôm i alle möjliga gifter i maten - å när fôlk blir sjuk, så ger dôktoran dôm mer gifter - sôm dôm kaller mediciner!

- Ja, men nog finns det väl mediciner som botar sjukdomar också, försöker jag igen...

Nu vänder gubben tvärt och sätter fart upp emot skogen, utan att säga ett ord mer, och jag står som vanligt kvar och känner mig en smula förvirrad../SE.

Mina dumma cancerceller

Efter att för snart fem år sedan ha varit dödsdömd i cancer lyckades jag bli cancerfri med hjälp av ändrad kost (sockerfri) och tillskott av ett antal vitaminer och mineraler – samt gurkmeja, ingefära, aroniabär och några andra bär. Jag blev idiotförklarad av min läkare, som ansåg att endast ett mycket omfattande kirurgiskt ingrepp - med efterföljande strålning och/eller cellgiftsbehandling - kunde rädda mitt liv. Sedan man efter ett par år inte längre kunde hitta några cancerceller hos mig, efter min egen ”behandling”, var läkarens enda kommentar: ”Det gläder mig att du mår bra.” Att ens bry sig om att titta på - eller fråga om - vad jag ätit var tydligen under hans värdighet!

När jag annars pratar med ”vanliga människor” och nämner t.ex. D-vitamin och gurkmeja, så kan jag få kommentarer som: Hahaha... Kryddor och vitaminer mot cancer... Det fattar ju varje människa att det inte kan fungera!

Mitt svar blir: Jag bryr mig inte om, ifall kungen, påven, hela läkarkåren, Kungliga Vetenskapsakademien, Regering och Riksdag fattar det... Det enda som betyder något är, att mina cancerceller är så obegåvade att de inte fattat... **För det har de uppenbarligen inte gjort, eftersom de försvunnit spårlöst (eller återgått till att bli normala celler).**

Men trots att den tyske professorn Otto Warburg (Nobelpriset i medicin 1931) redan på 1920-talet visade, att cancer i huvudsak är en ”metabol” sjukdom (beror på vad vi äter och dricker), och är extremt beroende av socker, så tycks detta vara alldeles för enkelt och banalt för att läkare och forskare skall ta det på allvar. I stället satsar man nästan all forskning på genetiska orsaker. Detta trots att gener nästan är den enda orsak man kan utesluta, eftersom de gener vi föds med i dag är exakt de samma som folk föddes med innan cancer fullkomligt exploderade! Däremot har, som alla vet, vår livsstil och våra kostvanor förändrats drastiskt. Där finns orsaken till att cancer nu beräknas drabba nästan varannan nu levande människa i vårt land!

För övrigt har också den nya vetenskapen ”epigenetik” visat att vi inte är så beroende av de gener vi föds med som vi tidigare trott. Miljöfaktorer (t.ex. vår kost, gifter, strålning mm) bokstavligen kan ”slå av eller på” gener...

Men det är förstås mer märkvärdigt och prestigefyllt att forska på gener än på makaroner och fläsk - och lättare att få forskningspengar! Så det dröjer nog än innan forskarna börjar titta på de verkliga orsakerna. Dessutom är traditionell cancerbehandling en mångmiljardindustri, varför läkemedelsföretagen gärna ser att vansinnet fortsätter! /SE

Surströmmingsskiva

Fredagen den 31 augusti var det dags för byalagets traditionella surströmmingsfest. Som vanligt närmast fullsatt i kapellet. Bybor och gäster från när och fjärran... Men vad är då egentligen surströmming?

I Charles Emil Hagdahls Kok-Konsten från 1896 står det:

”Jäsning av livsmedel är en mycket gammal konserveringsmetod som funnits i årtusenden. Den äldsta fiskfermenteringsanläggningen man känner till låg i södra Sverige i Norge Sunnansund för cirka 9 000 år sedan. Bland annat fanns industriell tillverkning av syrad fisk, garum, i romarriket.

Surströmming är förmodligen en rätt med mycket gamla anor, men konserveringsmetoden blev i Sverige först vanlig under 1500-talet då saltbrist uppstod på grund av kung Gustav Vasas krigföring. Man saltade då in strömmingen med mindre salt än vanligt. Om detta förfarande berodde på kännedom om syrad fisk sedan tidigare eller om upptäckten av konserverings-effekten var en slump är omdiskuterat.

Konserveringsmetoden med den långa hållbarheten är en förklaring till att surströmmingen tillsammans med ärtsoppan blev klassisk mat inom det militära. Fet fisk som lax, öring, mört, karp, röding, haj och rocka, är andra exempel på fisk som runt om i världen har konserverats, eller lokalt fortfarande konserveras på detta sätt. Det som idag kallas gravad lax var nog också ursprungligen en mer surströmmingsliknande rätt. I Norge kallas fisk som konserverats genom fermentering rakfisk (från fornnordiskans raker – blöt) och i norska källor förekommer denna benämning så tidigt som 1348.”

Här syns några som njuter av ”fermenterad fisk” i Byalagets regi den 31/8

Från månadsmötet den 4 september

Livfulla diskussioner om kommande aktiviteter och mer eller mindre fantasi-fulla förslag på sådana. Kreativiteten och det goda humöret fanns hos deltagarna på mötet. Det finns alltså gott hopp om Byalagets fortsatta verksamhet!

Genomförda aktiviteter

Den 14 augusti klipptes häcken vid kapellet. En vecka senare inkom en hel del "loppis-saker" som kanske kan inbringa inkomster till byalaget senare.

Den 25 augusti (lyskvällen) förekom inga marschaller på vanligt sätt - beroende på den avsevärda brandrisken i markerna. I stället genomfördes en "veteranbilskortege" (se sid. 3). Utflykten avslutades i Gårdsjön, där Gårdsjöns Badförening serverade kaffe med tillbehör till en rimlig kostnad. Stort tack till Badföreningen! Tack också till Johan Norlin, som själv bidrog med tre bilar i kortegen (men han körde förstås bara en av dem).

Surströmmingsskiva genomfördes den 31 augusti. Tack Mats Svedlund, som stod för potatisen - och de som skötte kök och servering! (se också sid. 7).

En brandstege för kapellets hyresgäst har satts upp, och Ove Sjödin har professionellt slipat köksregionens alla knivar.

Kommande aktiviteter

Onsdagarnas "Öppet Hus" kl. 11.00 börjar den 26 september. Vid hyfsad väderlek planerar vi att ha den andra onsdagen (3/10) vid vår stuga på Rödkullsvallen.

Filmkväll (gamla dokumentära filmer bl.a. från fåbodar i Hälsingland) planeras till den 25 oktober. Närmare besked i nästa nummer av bladet.

Fredag den 30 november hoppas vi kunna ha "Musik i advent" - med kända sångröster...

Traditionellt **Luciafirande** blir den 14 december. Gåvor till lotterivinster och auktion mottages tacksamt.

Julgröt planeras till den 18 december, kl. 16.30 - 18.30. Förhoppningsvis samtidigt "boksläpp", om det konkreta resultatet av studiecirkeln "Hus och gårdar i Grängsjö" då hunnit tryckas.

Ev. kommer vi att ordna en "höstfest" med någon form av förtäring den 10 november. Besked i nästa upplaga.

I övrigt diskuterades en mängd uppslag till aktiviteter - som t.ex. någon form av (oerhört lokal) revy, allsång mm. Men flera förslag mottages. Det viktiga med byalaget är ju framför allt att vi kan träffas, trivas och gärna få oss ett gott skratt! Skratt är generellt bra för hälsan - och förlänger som bekant livet. Det senare högst betydelsefullt, med tanke på medlemmarnas numera avsevärda "medelålder".

Den 6 oktober kl. 13.00 - 16.00 blir det prel. en **utställning** av en del av konstnären Gunnar Greibers verk i de lokaler där han själv bodde och verkade i många år - Grängsjö Skola (som numera ägs och förvaltas av vår ordförande Urban Norlin).

TISDAG den 2 oktober kl. 19.00 blir nästa månadsmöte